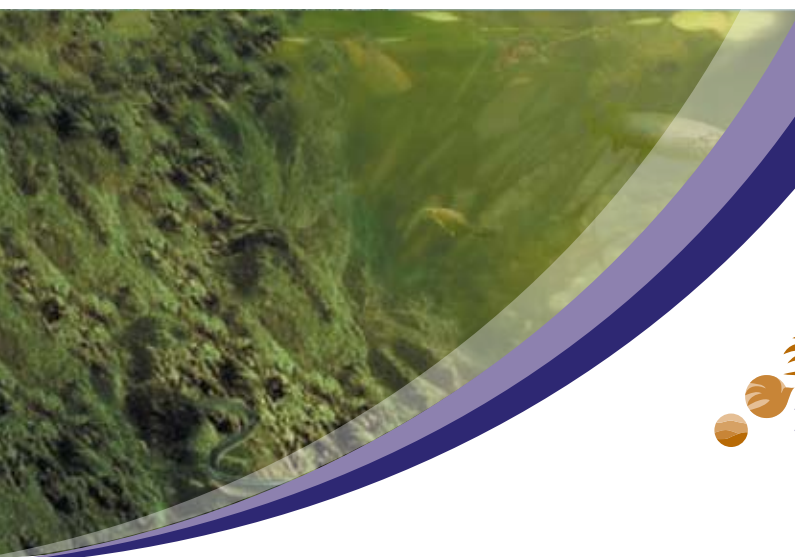

Samenvatting

Tussentijdse evaluatie ABdK

November 2011

Aanleiding

Waar staan we? Slechts enkele jaren voor het einde van het project Actief Bodembeheer de Kempen, is dit een goed moment antwoord op die vraag te krijgen. Daartoe is in het afgelopen jaar een interne tussentijdse evaluatie uitgevoerd. Hierin is per thema op een rij gezet wat de prestaties zijn tot en met 2010, de stand van zaken is in 2011 en, deze resultaten afgezet tegen de oorspronkelijke doelstellingen, welke taken er nog liggen om eind 2014 tot een succesvolle afronding van het project te komen.

INLEIDING

Als gevolg van de vroegere zinkindustrie is in een groot deel van Zuidoost-Brabant en Midden-Limburg de bodem verontreinigd met zware metalen. Zinkassen, een afvalproduct uit het voormalige productieproces, werden op grote schaal gebruikt om wegen, paden en erven te verharderen. Zinkassen bevatten echter zware metalen als zink, lood, cadmium, koper en arseen. Deze lossen op in het regenwater, waardoor de omliggende bodem en het grondwater werden vervuild. Ook via de rook uit de schoorstenen van de fabrieken en de lozing van het koelwater op beken en riviertjes verspreidden de metalen zich over een grote oppervlakte in Zuidoost-Brabant en Midden-Limburg.

In de jaren 80 van de vorige eeuw werd duidelijk dat een te grote hoeveelheid van zware metalen in het milieu of lichaam schadelijk is. Voor planten en bomen heeft met name zink het meest negatieve effect. Ze groeien minder goed en/of sterven af, waardoor de vegetatie eenzijdig wordt. Voor mensen zijn met name cadmium en lood het meest schadelijk. Lood in het bloed kan bij kinderen leiden tot een verminderde intelligentieontwikkeling. Cadmium wordt door het lichaam nauwelijks uitgescheiden en hoopt zich op in de nieren. Een te grote ophoping van cadmium kan leiden tot het disfunctioneren van de nieren en tot broze botten.

Om zinkassen en door zinkassen verontreinigde grond in de regio zoveel mogelijk in kaart te brengen en te saneren, is in 2001 het projectbureau Actief Bodembeheer de Kempen (ABdK) opgericht. ABdK houdt zich naast bodemonderzoek en saneren ook bezig met voorlichting aan bewoners, boeren en (moes)tuinbezitters in het projectgebied over risico's en oplossingen. Die kunnen gezocht worden in het saneren van verontreinigde grond, maar ook in teeltadviezen voor landbouw en moestuinen.

RESULTATEN TOT EN MET 2010

Een van de aandachtsgebieden van ABdK is de aanpak van verontreinigde **particuliere erven**. Om de problematiek onder de aandacht van bewoners te brengen, zijn diverse middelen ingezet. Zo is een uitgebreide mailing uitgestuurd in Cranendonck, Valkenswaard, Someren en Weert. Door de enorme respons en de workload die dit opleverde, is de communicatie aangepast naar het plaatsen van artikelen in lokale kranten en de verspreiding van folders, brochures, nieuwsbrieven. Ook zijn informatiestands gemaakt, die in (met name) gemeentehuizen werden opgezet.

Als gevolg van alle communicatie inspanningen hebben 2100 particulieren zich aangemeld voor bodemonderzoek op hun perceel. Als gevolg daarvan zijn 800 particuliere erven gesaneerd. Er is in totaal ca. 70 ha. verontreinigde grond gesaneerd en 650.000 m³ verontreinigde grond afgevoerd. De keuze om verontreinigde percelen wel of niet te laten saneren, ligt bij de eigenaar. Redenen om niet te saneren zijn bijvoorbeeld te hoge kosten, geen (ernstige) verontreiniging of dat voordelen niet opwegen tegen de overlast.

Zinkswegen in het projectgebied hebben extra aandacht gekregen. Via een pilot in 2009 en 2010 is, door middel van geofysische en elektromagnetische metingen, 1.145 kilometer aan verdachte wegen onderzocht. Hieruit blijkt dat zo'n 80 kilometer onverhard is en dus in de categorie "open zinkswegen" valt en, vanwege de milieu-

risico's die dit met zich meebrengt, met prioriteit moet worden aangepakt.

Voor **moestuïn**bezitters is een brochure opgesteld met daarin uitleg over (het ontstaan van) de problematiek en risico's bij inname van bepaalde gewassen. Verder werden er teeltadviezen gegeven en tips omtrent het meten van de pH en het bekalken van een moestuin. De brochure werd verspreid via gemeenten, volkstuintverenigingen en vestigingen van de Boerenbond.

Ook voor **landbouwpercelen** is een dergelijke brochure opgesteld. De teeltadviezen hierin zijn opgesteld naar aanleiding van onderzoeken op landbouwpercelen en in een proeftuin, waar land- en tuinbouwgewassen zijn gekweekt en onderzocht.

Bij de aanpak van **waterbodemonverontreiniging** in het projectgebied heeft ABdK zeer nauw samengewerkt met de twee waterschappen uit het gebied: Waterschap Peel en Maasvallei en Waterschap de Dommel. Dit heeft geleid tot grootschalige projecten die hebben geresulteerd in het opschonen van de waterbodems van de Dommel, Tongelreep en Tungalroysebeek. In totaal werd 40 kilometer beek hersteld en wordt momenteel nog 13 kilometer aangepakt. Daarnaast zijn verschillende kleinere projecten uitgevoerd.

In **natuurgebieden** is onderzoek gedaan naar de ontwikkeling, effecten en verspreiding van de verontreiniging op de droge en natte natuur. Onderzoek in de droge natuur heeft uitgewezen dat de verontreiniging in de bovengrond de afgelopen jaren minder is geworden. De zware metalen zijn uitgespoeld naar het grondwater. Voor de natte natuur lijkt dit helaas niet op te gaan. Wel is een serie beheersmaatregelen mogelijk.

In de periode 2002 -2009 heeft veel onderzoek plaats gevonden om de kennis over de **grondwatersystemen** in de Kempen te doorgronden. Hieruit is gebleken dat de diffuse grondwaterverontreiniging in de Kempen niet effectief kan worden aangepakt en dat er geen directe risico's zijn voor kwetsbare gebieden zoals natte natuurgebieden en onttrekkingen voor menselijke consumptie. Wel zijn grondwater gebruiksadviezen opgesteld en is in 2007 het grondwatermeetnet voor het gebied de Kempen ingericht, in aanvulling op de provinciale grondwatermeetnetten.

Voorts is een studie gedaan naar de haalbaarheid van een centrale **grondverwerkingslocatie**. Hieruit bleek dat er voor betrok-

ken partijen te weinig winst te behalen viel, waardoor het dossier is gesloten.

Gezondheid is officieel geen specifiek geformuleerd thema geweest voor ABdK. Het bleek echter een terugkerend en essentieel item te zijn dat daardoor is toegevoegd aan de originele taken van het projectbureau. ABdK heeft met name meegewerkt aan diverse onderzoeken en hierover gecommuniceerd met betrokkenen, zoals bewoners van het projectgebied.

STAND VAN ZAKEN PER 2011

Nog niet alle **particuliere erven**, waarvan bekend is dat er zinkassen liggen, zijn gesaneerd. Er is financieel nog ruimte om 150 locaties te saneren, maar voor de overige 150 locaties wordt nog budget gezocht. Ook voor de open **zinkaswegen** is extra budget nodig om de totale 80 kilometer te saneren. Het beschikbare budget wordt naar rato verdeeld over de deelnemende gemeenten. Van de 35 gemeenten waar zinkaswegen zijn aangetroffen, hebben er 27 laten weten deel te nemen aan de gezamenlijke aanpak ervan.

Voor de thema's **moestuinen, landbouw, waterbodems, natuurgebieden en grondstromen** zijn de doelstellingen (grotendeels) behaald en de inspanningen afgerond. De website van ABdK en eventuele brochures blijven beschikbaar.

Voor het thema **grondwater** geldt dat ABdK is gestart met het uitwerken van een Grondwaterplan. Dit wordt in het voorjaar van 2012 ter besluitvorming voorgelegd aan de Stuurgroep ABdK.

Aandachtspunten en overdracht per 2014

Voor de **particuliere erven** geldt dat met het huidige budget circa 150 locaties niet worden gesaneerd, terwijl hiervan bekend is dat er zinkassen liggen. Dit strookt niet met de doelstellingen van het project. Het zelfde geldt voor de open **zinkaswegen**. Het niet saneren neemt bepaalde risico's met zich mee voor het milieu. Ook het project zelf kan hierdoor schade lijden.

Voor de thema's **moestuinen** en **landbouw** gaat ABdK inventariseren onder belangenverenigingen of de teeltadviezen voldoende bekend zijn. Mocht dit niet zo zijn, dan zullen extra voorlichtingscampagnes worden ingezet.

Sinds 1 januari 2010 zijn de waterschappen ook verantwoordelijk voor de kwaliteit van **waterbodems**. Zij hebben dit beheer beschreven in hun Waterbeheerplannen.

Beheer van de **natuurgebieden** is een zaak van de eigenaren / terreinbeheerders. Zij zijn ook verantwoordelijk voor het opstellen van beheerplannen.

Monitoring van **grondwater**verontreiniging (inclusief het meetnet) ligt bij de Provincie Noord-Brabant en Provincie Limburg. De waterschappen van de betrokken provincies zijn verantwoordelijk voor herinrichting en peilbeheer. Het beheer moet worden geformaliseerd in het Grondwaterplan.

Na 2014 zullen initiatiefnemers tot verwijdering van zinkassen zich via reguliere marktpartijen aan de geldende voorschriften moeten houden. Het gemis van facilitering door het projectbureau (denk aan voordelen voor uitvoering van saneringen en het verzorgen van de procedurele verplichtingen) zal zich wel enige tijd laten voelen. Vragen zullen dan vaker bij het gemeenteloket worden gesteld.

Contact

Adresgegevens

Projectbureau ABdK
Postbus 2213
5600 CE Eindhoven

T 040 - 232 92 92

F 040 - 232 92 82

E info@abdk.nl

W www.abdk.nl

Bezoekadres

Projectbureau ABdK
Keizersgracht 5
5611 GB Eindhoven

